

امامت

جواد الائمه علیه السلام

با نگرشی بر

مسأله‌ی

ارتباط امامت

و بلوغ جسمی

استفاده از منابع مطرح شده بحثی دقیق و علمی ارائه دهند. پس از ارائه‌ی طرح واره‌ی پژوهش یکی از موضوعات مطرح شده تبیین خواهد شد. باشد که پسند طبع خوانندگان عزیز واقع شود.

طرح پژوهشی امام محمد تقی علیه السلام

پیرامون شخصیت، زندگانی، سیره و حوادث عصر امام جواد علیه السلام مقالات و کتب مختلفی به رشته‌ی تحریر در آمده است. در طرح حاضر برای این که مبلغان محترم به راحتی بتوانند کتاب‌های منبع را بیابند منابع و مدارکی پیرامون مباحث مختلف ارائه شده که عموماً در دسترس مبلغ است.

۱- زندگی نامه‌ی عمومی

منابع:

نگاهی به زندگی امام جواد علیه السلام محمد محمدی اشتهاردی، نشر مطهر، تهران، ۱۳۷۴؛ سیره‌ی پیشوایان، مهدی پیشوایی، مؤسسه‌ی امام صادق علیه السلام قم، چاپ دوم، پاییز ۱۳۷۴؛ چهارده معصوم، عمادالدین حسینی اصفهانی (عماد زاده) نشر طلوع، چاپ هفتم بهار ۱۳۷۳؛ نگاهی به زندگانی

● محمد عابدی

طرح واره‌ی پژوهش

در طرح واره‌ی پژوهش تلاش خواهیم کرد، برخی از موضوعات قابل بحث با مناسبت مورد نظر را به همراه منابعی جهت مطالعه معرفی کنیم. تا مبلغان گرامی بتوانند به دلخواه موضوعی را انتخاب و با

۲۵

امام جواد علیه السلام، سید عبدالرزاق مفرم، ترجمه‌ی پرویز لولاور، آستان قدس، ۱۳۷۰؛ تاریخ چهارده معصوم (جله‌العیون)، علامه‌ی مجلسی، انتشارات سرور، چاپ پنجم، ۱۳۷۶ ه. ش؛ دایرة المعارف تشیع، ج اول.

۲- امامت جواد الائمه علیه السلام با نگرشی بر

موضوع ارتباط امامت و بلوغ جسمی

○ امام کیست؟

چرا امام، چرا نصب؟

عصمت امام

علم امام

○ اخبار تولد امام جواد علیه السلام و

عکس العمل‌ها.

۱- واقفی‌ها

۲- شیعیان

○ اعلام امامت و موضوعگیری‌ها

۱- قبول محض

۲- قبول بعد از دستور پرتال جامع علوم انسانی و مطابعات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

۳- سکوت.

۴- ابراز شگفتی یا اعتراض و پاسخ امام

۵- انکار فرزندی

○ امام جواد و موضوع سن

تنها وارث

کرامت.

علم خدایی

استدلال قرآنی

تفاوت دو مقوله‌ی امامت و کودکی

منابع:

چهارده معصوم، عماد الدین حسینی اصفهانی (عماد زاده)؛ اصول کافی، ج ۱؛ مسند الامام الجواد علیه السلام، شیخ عزیز الله عطاردی، مؤتمر العالمی للامام الرضا علیه السلام، ۱۴۱۰ ه. ق؛ زندگانی سیاسی امام جواد علیه السلام، جعفر مرتضی عاملی، ترجمه‌ی سیدمحمد حسینی، دفتر انتشارات اسلامی؛ شیعه در اسلام، علامه طباطبایی، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی، تهران، ۱۳۶۲؛ آموزش عقاید استاد محمدتقی مصباح یزدی، سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ج ۲، ۱۳۷۶؛ سرور الفؤاد یا زندگانی حضرت امام جواد، ابو القاسم سبحان، کتابفروشی اسلامیه.

۳- کرامت‌های امام جواد علیه السلام

۱- کرامت چیست، تفاوت کرامت و معجزه، لزوم کرامت از امام، نمونه‌های آن.

منابع:

پیشوای نهم، حضرت امام محمد تقی، مؤسسه‌ی در راه حق؛ اصول کافی، ج اول؛ در پیشگویی‌های پیشوایان، احمد سیاح، کتابفروشی اسلامی؛ منتهی الآمال ج دوم؛ چگونه شیعه باشیم، ملامحسن فیض کاشانی، کانون انتشارات محمدی؛ داستان‌های اصول کافی، ج ۲، محمد

محمّدی اشتهاردی، دفتر نشر معارف اسلامی؛ داستان‌های شنیدنی از چهارده معصوم..... مؤسسه‌ی انتشارات نبوی.

۴- فرقه‌های عصر امام

زیدیه - واقفیه - غلات - مجسمه - معتزله.
منابع:

عصر المأمون، دکتر زید الرفاعی، ج ۱، ص ۳۶۷...؛ تاریخ علم کلام، دکتر علی اصغر حلبی، ص ۱۷۲؛ الاحتجاج، طبرسی؛ تحلیلی از زندگانی و دوران امام محمدتقی، فضل... صلواتی، انتشارات خرد، ۱۳۶۴.

۵- زندگی علمی امام

علم امام، حوزه‌های علمی، شاگردان، تألیفات، حوزه‌های علمیّه شاگردان، شخصیت علمی امام از منظر شیعیان و...، مناظره‌ها، اعترافات خلیفه و... به علم و فضل امام، میراث علمی امام.

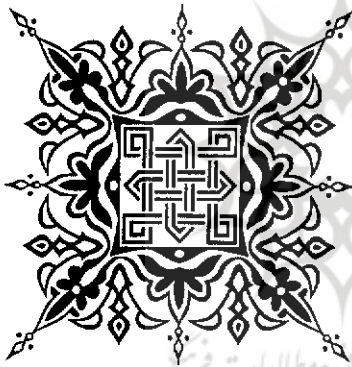
منابع:

تجلی علوم اهل بیت در مناظرات امام رضا، دکتر مصطفوی؛ عیون اخبار الرضا...؛ شاگردان مکتب ائمه، ج اول؛ معجم رجال الحدیث، آیت... خوبی؛ انوار البهیة، محدث قمی؛ الاحتجاج، طبری؛ سرور الفؤاد، ابوالقاسم سحاب؛ سیر حدیث در اسلام، سید احمد میرخانی؛ پیشوای نهم حضرت امام محمدتقی علیه السلام، مؤسسه‌ی در راه حق؛ در پیشگویی‌های پیشوایان، احمد سیاح،

کتابفروشی اسلامی.

۶- زندگی سیاسی امام علیه السلام

رهبری شیعیان، در برابر مناصب حکومتی، ارتباط با کفار، شیوه‌های مبارزه با حکام، مصالح امت اسلامی، سفرهای سیاسی امام، استفاده از همایش‌ها، جایگاه امام و مناطق مختلف اسلامی (همدان، قم، کوفه و...)، در برابر توطئه‌ها، سوء قصد به جان امام، شهادت و نحوه و آثار آن، مقبره‌ی امام.

منابع:

زندگانی تحلیلی پیشوایان، عادل ادیب، ترجمه اسدالله بشری، چاپ هشتم؛ امام الجواد من المهد الی اللحد، سید محمدکاظم قزوینی؛ تحلیلی از زندگانی امام جواد، قوام الدین وشنوی؛ وفات الامام الجواد، المقدم؛ اعیان الشیعه، ج ۲؛ زندگی سیاسی امام جواد، جعفر مرتضی عاملی، ترجمه‌ی سیدمحمد حسینی؛ تاریخ حرم

۱۷

کاظمین، محمدحسن آل یاسین، کنگره‌ی امام رضا علیه السلام؛ حیات فکری و سیاسی امامان شیعه، ج ۲، رسول جعفریان، مرکز چاپ و انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی.

۷- نمایندگان و یاران برجسته‌ی امام علیه السلام

آدم بن اسحاق، ابراهیم بن مهزیار، ابوتمام، احمد بن محمد بن ابی نصر بزنتی، احمد بن محمد بن عیسی اشعری، زکریابن آدم، صفوان بن یحیی، محمد بن ابی عمیر و محمد بن اسماعیل.

یاران:

عبدالعظیم حسنی، بزنتی، فضل بن شاذان، محمد بن ابی عمیر، محمد بن سنان، حبیب بن اوس خانی و علی بن مهزیار اهوازی.

منابع:

شاگردان مکتب ائمه، ج ۱؛ اعیان الشیعه؛ بهجة الآمال؛ الکنی واللقاب، شیخ عباس قمی؛ تحفة الاحباب فی نوادر آثار الاصحاب، شیخ عباس قمی؛ مسند امام جواد، عزیزا... عطاردی؛ جامع الرواة و اصحاب امام الرضا علیه السلام؛ معجم رجال الحدیث خویی؛ امام جواد من المهد الی اللحد؛ ستاره‌ی درخشان نیشابور، اکبر قمشه‌ای ترابی، قم؛ مجلدی تخصصی کلام اسلامی، ش ۱۹؛ سیر حدیث در اسلام، سید

احمد میرخانی.

۸- زندگی اجتماعی، فرهنگی و ویژگی‌های امام علیه السلام

ویژگی‌ها و مناقب و فضائل فردی (عبادی و...) و ویژگی‌ها، مناقب و فضایل خانوادگی و تربیتی (والدین، همسران، فرزندان، بستگان، - ویژگی‌ها، مناقب، فضایل اجتماعی (شیعیان، اهل کتاب... فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی حضرت.

منابع:

سیره‌ی معصومان ج ۵، سیدمحسن امین، ترجمه‌ی علی حجتی کرمانی، نشر سروش؛ بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۶۴...؛ نگاهی به زندگانی امام جواد علیه السلام؛ پرتوی از زندگانی چهارده معصوم، محمد اشتهاردی؛ زندگانی امام جواد، مظهر تقوی و جود، حسین ایمانی یامچی؛ تاریخ زندگانی ائمه‌ی معصومین، حضرت امام محمدتقی، سیدمحمد حسینی شاهرودی.

۹- خلفای عصر امام علیه السلام

مأمون عباسی، معتصم عباسی، خصوصیات فردی و اعتقادی این دو، اوضاع حکومتی، برخورد با شیعیان، امام و خلفا، علت تحمیل ولایت عهدی به امام رضا و ازدواج ام الفضل با امام جواد... اطلاعات خلفا از امام، نقش مشاوران خیانت پیشه در ظلم به امام...

منابع:

امام جواد، شیخ عزیزا... عطاردی است.

۱۲- امام علیه السلام در آینه‌ی اشعار

سفرهای امام، امام و شاعران، شاعران
عرب، شاعران فارسی.

منابع:

سیره‌ی معصومان، سیدمحسن امین، ج ۵؛ دیوان فیاض لاهیجی، ص ۸۰؛ خواجوی کرمانی (۶۰۷)؛ محمد رفیع واعظ قزوینی (۴۵۶)؛ مولا اهلی شیرازی (۵۲۲)؛ شمس الفصحا محیط قمی (۱۵۵)؛ مدرس؛ اصفهانی (۵۴۱)؛ دیوان کمپانی (۱۸۸)؛ نغمه‌های قدسی، محمد قهرمان (۱۱۴)؛ عبدالرزاق لاهیجی (۸۱)؛ قاسم رسا (۲۴۴)؛ ماهر اصفهانی؛ فروغ ایمان، علی مردانی؛ تجلی در منا، محمدعلی صاعد؛ دیوان نجومی خراسانی؛ گلزار ثابت، قاسم استادی.
اینک یکی از موضوعات پیشنهادی در طرح وارهی پژوهشی را به صورت مفصل تقدیم می‌داریم.

امامت جواد الائمه علیه السلام

«با نگرشی بر مسأله‌ی ارتباط امامت

و بلوغ جسمی»

اشاره:

در بین ائمه علیهم السلام زندگی سه امام از جهت سن و بلوغ مورد توجه قرار گرفته است. به

عصرالمأمون، دکتر زید الرفاعی، ج ۱؛ دلائل الامامة، محمد بن جریر طبری؛ زندگانی دوازده امام ج ۲، هاشم معروف الحسینی، ترجمه‌ی محمد درخشنده، انتشارات امیرکبیر؛ جلاء العیون، علامه‌ی مجلسی؛ تاریخ یعقوبی، ج ۲، ترجمه‌ی محمدابراهیم آیتی؛ زندگانی امام جواد، یعقوب قمشه‌ای، مسجد الغدیر، ۱۳۶۴؛ تحلیلی از زندگانی و دوران امام محمدتقی، فضل... صلواتی.

۱۰- خانواده و خاندان امام علیه السلام

همسران (ام فضل، سمانه...) - دختران (زینب، ام محمد، میمونه، بریهه...) - پسر (علی).

منابع:

مسند امام جواد، عطاردی؛ ریاحین الشریعه، ج ۴...؛ مناقب ابن شهر آشوب، ج ۴...؛ سراج الانساب؛ منهج الدعوات؛ المجدی فی الانساب الطالبیین؛ شجره مبارکه فی انساب الطالبیین؛ اعیان الشیعه؛ زندگانی حضرت امام محمدتقی الجواد الائمه، عمادزاده؛ بحر الانساب، سید مرتضی علم الهدی؛ جدی فروزان در حالات امام محمدتقی و احفاد آن حضرت، عباس فیض.

۱۱- سخنان امام جواد علیه السلام

علم، توحید، انبیا، امامت، ولایت، غیبه و...

منابع:

کامل‌ترین منبع پیرامون این بحث مسند

طوری که گاه شبههاتی را مانند این که امامت در شیعه موروثی بوده است نه بر اساس شایستگی و ... در پی داشته است. این سه امام عبارتند از: امام جواد علیه السلام، امام علی علیه السلام و امام زمان (عج).

امام جواد به عنوان اولین شخص، بیش از دیگران مورد توجه قرار گرفته است.

مقاله‌ی حاضر ضمن گذری بر شرایط

امامت به بازخوانی گوشه‌ای از مباحث و سؤالات مطرح شده پیرامون بلوغ جسمی امام جواد و پاسخ‌های امام رضا و امام جواد علیه السلام خواهد پرداخت.

● امام کیست؟

به اعتقاد شیعه امامت رهبری فراگیر در همه‌ی امور دینی و دنیوی، بر جامعه‌ی اسلامی است. و چنین ریاستی آن گاد مشروع می‌شود که از سوی خداوند متعال باشد و کسی که اصالتاً این منصب را داشت، مصون از خطا و گناه خواهد بود. در واقع امام همه‌ی منصب‌های پیامبر، غیر از نبوت را دارد. امام باید معصوم، منصوب و دارای علم خدا دادی و مصون از خطا باشد.

● چرا نصب از سوی خدا

بی‌گمان دین اسلام، دین جاودان، همگانی و نسخ‌نشده‌ی است. و بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله، رسول دیگری نخواهد آمد. البته ختم نبوت در پیامبر ما زمانی با

حکمت الهی سازگار خواهد بود که شریعت او بتواند همه‌ی نیازها را تا پایان جهان جواب دهد و همچنین از تحریف و تغییر مصون بماند. در مورد قرآن کریم چنین ضمانتی وجود دارد. زیرا هم اعلان نموده که هدایتگر عالمیان است، و هم از سوی دیگر خداوند مصون بودن آن را از هر نوع تحریفی تضمین کرده است.

اما سخن در این است که همه‌ی احکام و نیازهای بشری از ظاهر قرآن قابل استفاده و فهم نیست.

مثلاً، کیفیت رکعت‌های نماز و تعداد آن و صدها حکم دیگر را نمی‌توان از قرآن به دست آورد. اصولاً قرآن در صدد بیان تفصیلی احکام و قوانین نیست. بلکه این کار بر دوش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بود که با علم الهی آن‌ها را بیان کند. ^۱ و به همین دلیل سنت او به عنوان حجت نزد مسلمانان معتبر است. می‌دانیم که پیامبر فرصت بیان همه‌ی فروع احکام را نداشت و حتی در بدیهی‌ترین امور بعد از وی نیز مانند کیفیت وضو گرفتن اختلاف‌های زیادی رخ داد، چه رسد به اموری که می‌تواند با منافع گروه‌ها و قدرتمندان در ارتباط باشد که مسلماً اختلاف و تحریف بیشتری در آن‌ها روی می‌دهد.^۲

پس دین اسلام اگر بخواهد جوابگو برای

همدی نسل‌ها باشد باید بعد از پیامبر نیز راهی مطمئن برای بیان تفصیلی احکام و قوانین و تأمین صحیح مصالح جامعه پیش‌بینی کند تا دین را آن‌گونه که هست بیان کند و این چیزی جز جانشینی او یعنی (امامت) نیست.

منصبی که علم خدادادی می‌خواهد تا حقایق را در همه‌ی ابعاد بیان کند. عصمت می‌طلبد تا تحت تأثیر هوای نفس و شیطان قرار نگیرد. مرتکب تحریف در دین نگردد. در صورت امکان حکومت و تدبیر امور را نیز به دست بگیرد. پس ختم نبوت تنها زمانی موافق با جهانی و همیشگی بودن اسلام خواهد بود که امامی معصوم و دارای همدی ویژگی‌های پیامبر ﷺ غیر از نبوت وجود داشته باشد تا مردم را هدایت کند و مسائل فرعی را با توجه به کلیاتی که در قرآن آمده است برای مردم بیان کند.

دلیل نقلی بر عصمت

آیات متعددی وجود دارند که معصوم بودن را به عنوان یک شاخصه برای اعطای عهد و منصب الهی بیان می‌کنند مانند آیه‌ی ﴿لَا يَنْالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ﴾^۳

در ذیل آیه‌ی تطهیر ﴿أَتَمَّا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...﴾^۴ پیش از هفتاد روایت - اغلب آن‌ها از اهل سنت است - دلالت بر این دارد که آیه‌ی شریفه‌ی

فوق درباره‌ی پنج تن نازل شده است.^۵ شیخ صدوق می‌گوید: «رسول خدا ﷺ فرمود: یا علی این آیه درباره‌ی تو، حسن، حسین و امامان از نسل تو است».

پرسیدم: امامان بعد از شما چند نفر هستند؟ فرمود: تو، حسن، حسین، فرزندش علی، فرزندش محمد، فرزندش جعفر، فرزندش موسی، فرزندش علی، فرزندش محمد، فرزندش علی، فرزندش حسن و فرزندش حجت خدا.^۶

آن‌گاه فرمود: نام‌های ایشان بر ساق عرش الهی نوشته شده است و من از خداوند پرسیدم این‌ها کیستند، فرمود: یا محمد! ایشان امامان بعد از تو هستند که تطهیر شده و معصوم‌اند و دشمنان ایشان مورد لعنت من خواهند بود.^۶

علم امام ﷺ (دلیل نقلی)

پیامبر اکرم ﷺ درباره‌ی اهل بیت خود فرمود: «لَا تَعْلَمُوهُمْ فَإِنَّهُمْ أَعْلَمُ مِنْكُمْ»^۷ و درباره‌ی شخص علی ﷺ فرمود: «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بَابُهَا»^۸

علم ائمه مختص به آنچه از پیامبر ﷺ شنیده‌اند نیست، بلکه نوعی علم غیر عادی (الهام) و (تحدیث)^۹ به ایشان افزوده می‌کنند و با چنین علمی بود که حتی برخی ائمه در دوران کودکی که به امامت می‌رسیدند، از همه چیز آگاه بودند و به

فراگیری نیازی نداشتند. «ابوبصیر و سدیر پیرامون علم غیب از امام صادق علیه السلام پرسیدند. حضرت جواب داد: ای سدیر! مگر قرآن نخوانده‌ای. عرض کرد: چرا، فرمود: آیا این آیه را خوانده‌ای: قال الذی عنده علم من الكتاب انا اتیک به قبل ان یرتد الیک طرفک. گفتم: فدایت شوم، آری، فرمود: می‌دانی این شخص چقدر از علم کتاب داشت، گفتم: شما بفرمایید، فرمود: به اندازه‌ی قطره‌ای از دریای پهناور.

سپس فرمود: خوانده‌ای ﴿قل کفی باللّه شهیداً بینی و بینکم و من عنده علم الكتاب﴾

گفتم: آری. فرمود: آن که علم همه‌ی کتاب را دارد دانایتر است یا آن که بهره‌ای کم از آن دارد؟ عرض کردم: آن که همه را دارد. امام اشاره به سینه‌ی مبارکش کرد و فرمود: به خدا قسم، علم همه‌ی کتاب نزد ماست. به خدا قسم علم همه‌ی کتاب نزد ماست. ^{۱۰۰}

با این وصف مشخصه‌های امام از منظر شیعه (منسوب از طرف خدا، معصوم از گناه، مصون از خطا و دارای علم خدادادی) را به یاد داشته باشیم تا به بحث تولّد و شبهات پیرامون امامت امام جواد علیه السلام وارد شویم.

● تولّد امام جواد علیه السلام و عکس العمل‌ها

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه‌ی اطهار علیهم السلام در

موارد زیادی به صورت خصوصی و یا عمومی خبر از تولّد امام جواد علیه السلام داده بودند که به چند نمونه اشاره می‌شود.

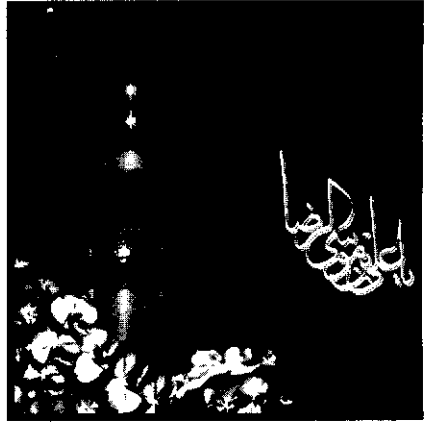
۱- هنگامی که آیه‌ی ﴿یا ایّها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم﴾ ^{۱۱} نازل شد و اطاعت اولی الامر به طور مطلق واجب شد و همسنگ با اطاعت پیامبر صلی الله علیه و آله معرفی گردید، جابر بن عبد... انصاری نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و از اولی الامر پرسید و گفت: «این اولو الامر که اطاعتشان مقرون به اطاعت شما شده، کیستند؟

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «هُم خلفایی یا جابر و ائمة المسلمین من بعدی و اولهم علی بن ابی طالب ثم الحسن، ثم الحسین، ثم علی بن الحسین، ثم محمد بن علی المعروف فی التوراة بالباقر سندرکه یا جابر فاذا لقیته فاقرأه منی السلام - ثم

الصادق جعفر بن محمد، ثم موسی بن

جعفر، ثم علی بن موسی، ثم محمد بن

علی، ثم علی بن محمد، ثم الحسن بن علی، ثم سمی و کنیتی حجة الله فی ارضه و بسقیته فی عباده ابن الحسن بن علی...»^{۱۲}

۲- امام کاظم علیه السلام روایتی ویژه در مورد تولد امام جواد علیه السلام نقل کرده است که:

«قال رسول الله صلی الله علیه و آله بابی ابن خیرة الاماء النویبة الطیبة الفم؛^{۱۳} پدرم فدای پسر بهترین کنیز نوبه‌ای پاکیزه دهان و...»

۳- ابن سنان نقل می‌کند: «یک سال قبل از آن که ابی الحسن علیه السلام (امام موسی کاظم علیه السلام) به عراق برده شود، نزدش رفتم، علی فرزندش نیز رو به رویش بود، به من فرمود: ای محمد، گفتم: لبتیک، فرمود: امسال حرکتی خواهد بود، از آن جزع نکن. سپس نشست و به زمین دست گذاشت و سرش را به آسمان بلند کرد و فرمود: یضلل الله الظالمین و یفعل ما یشاء؛ خداوند

ظالمین را گمراه و هر چه را بخواهد انجام می‌دهد. پرسیدم: چه شده است، فدایت شوم؟ فرمود: هرکس در حق این فرزندم ظلم کند و امامتش را بعد از من انکار کند، مانند کسی است که در حق علی علیه السلام ظلم کرده و امامتش را انکار کرده است. فهمیدم که او از شهادت خود سخن می‌گوید و مرا به فرزندش راهنمایی می‌کند. گفتم: به خدا قسم اگر عمرم طول کشید حتماً به حق او تسلیم شده و به امامتش اقرار خواهم کرد. و

شهادت می‌دهم که او بعد از تو حجت خدا بر خلق و راهنمای به دین است. فرمود: ای محمد! خدا عمر تو را طول می‌دهد و امامت او و امام بعد از او را قبول خواهی کرد. گفتم: او کیست فرمود: فرزندش محمد. گفتم: راضی و تسلیم هستم، فرمود: بله در کتاب امیرمؤمنان علیه السلام هم همین طور یافتیم. بدان تو در شیعیان ما از برق در شب ظلمانی روشن تر هستی. ای محمد! مفضل همدم و راحتی من بود و تو همدم و راحتی آنها (امام رضا - امام جواد) هستی. حرام است که آتش بد تو برسد.»^{۱۴}

با وجود چنین روایاتی در عصر امام رضا علیه السلام پرسش‌های فراوانی پیرامون مولودی که خواهد آمد، مطرح می‌شد، که عمدتاً از سوی دو گروه مختلف بود؟

۱- واقفی‌ها

۳۳

این گروه پس از ۱۸۳ هـ. ق هم‌زمان با شهادت امام موسی کاظم علیه السلام شکل گرفت. این‌ها معتقد بودند موسی بن جعفر علیه السلام زنده است و نمرده و سرانجام از پس پرده‌ی غیبت به در خواهد آمد.^{۱۵} این اعتقاد از آن‌جا ناشی می‌شد که به نظر آن‌ها امام رضا علیه السلام در نماز، کفن، دفن... پدر حضور نداشت. حال آن‌که امام را باید امام غسل دهد، البته شیخ طبرسی عامل طمع کاری را در ایجاد این فرقه دخیل می‌داند. آن‌ها برای باز نگرداندن پول‌ها به امام بعدی، ادعای قطع امامت و پایان آن را کردند.^{۱۶}

چون حضرت رضا علیه السلام تا سن چهل سالگی فرزندی نداشتند، این عده در عصر امام رضا علیه السلام نیز فرصتی یافتند تا ادعای صدق مدعا کنند. گفتند علی بن موسی الرضا فرزندی ندارد، پس اصلاً خودش هم امام نیست و عقیده‌ی امام کاظم علیه السلام را آخرین بر خورد این قیاما واقفی با امام رضا علیه السلام از این دست است.

حسین بن بشار می‌گوید: «من و حسین بن قیاما از علی الرضا علیه السلام اجازه ورود خواستیم، او هم اجازه داد و گفت: چه کار دارید. حسین گفت: آیا زمین خالی از امام می‌شود؟

- نه

- آیا دو امام در آن واحد می‌شود.
- نه، مگر این‌که یکی ساکت است و حرف نمی‌زند.

- پس فهمیدم تو امام نیستی!

- از کجا!

- چون تو نسلی نداری و امامت مال کسی است که نسل داشته باشد.

- به خدا قسم روزها و شب‌ها نمی‌گذرد تا این‌که پسری از من متولد شود، مقامی مثل من بیاید، حق را زنده و باطل را محو و نابود کند.^{۱۷}

۲- شیعیان

فاصله‌ی زیاد بین زمان ازدواج امام رضا علیه السلام و تولد امام جواد علیه السلام طبیعتاً می‌توانست سؤالاتی را مطرح سازد و مردم را نیز تحت تأثیر قرار دهد، به عنوان نمونه نقل شده است که:

الف - صفوان بن یحیی بعد از تولد امام جواد علیه السلام نزد امام رضا علیه السلام آمده و گفت: قد کنا نسألك قبل ان یهب الله لك ابا جعفر علیه السلام فکنت تقول: یهب الله لی غلاماً...؛ ما نزد شما می‌آمدیم و قبل از این‌که خداوند ابا جعفر (امام جواد) را به شما هدیه کند، سؤال می‌کردیم و شما می‌فرمودی: خداوند به من غلامی می‌بخشد.^{۱۸}

از این روایت معلوم می‌شود قبل از تولد حضرت جواد علیه السلام درباره‌ی جانشین امام

رضاء علیه السلام از آن حضرت زیاد سؤال می شده است.

ب - «ابن بزيع از امام رضا علیه السلام نقل می کند که از او پرسیده شد: آیا امامت در عموم و ادایی می شود؟ فرمود: نه، پرسید: در برادر؟ فرمود: نه گفت: پس در چه کسی؟ فرمود: در پسر من. و در این هنگام او پسری نداشت.»^{۱۹}

ج - «عقبه بن جعفر نزد امام علیه السلام آمد و گفت: تو بچه نداری فرمود: یسا عقبه ان صاحب هذا الامر لایموت حتی یری خلفه من بعد؛ صاحب این امر (امامت) نمی میرد مگر این که جانشین خود را می بیند.»^{۲۰}

اری این همه روایت و حجم سنگین سؤالاتی که خواندید، می تواند گواهی بر کثرت فشارها، سؤال ها و طعنه هایی باشد که امام علیه السلام با آن روبه رو بود و در مقابل آن به معرفی مولودی که خواهد آمد می پرداخت. و به این ترتیب اطمینان و سکینه ای در قلوب شیعیان به وجود می آمد. و آنان همچنان چشم به آینده می دوختند تا شاهد تولد محمدی باشند که محمد؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله نامش را برده و به امامتش تصریح کرده بود.

اعلام امامت و موضعگیری ها

امام رضا علیه السلام در محافل و مجالس متعددی به صورت خصوصی و عمومی امام بعد از خود؛ یعنی، جواد الائمه را معرفی

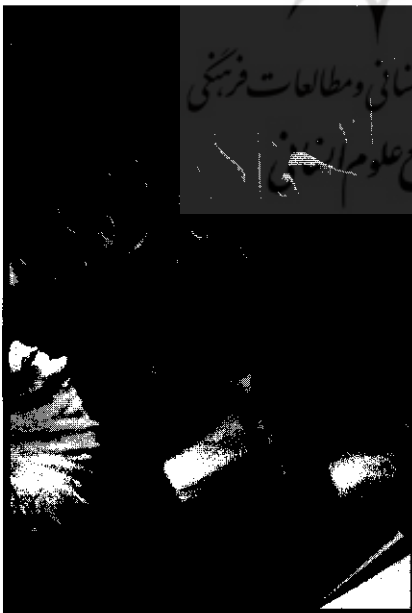
می کرد. به عنوان نمونه معمر بن خلاد می گوید: «بعد از تولد ابوجعفر (امام جواد) نزد امام رضا علیه السلام بودیم. امام رضا علیه السلام به ما فرمود: «هذا ابوجعفر قد اجلسه مجلسی و صیرته فی مکانی؛ این ابوجعفر است که در جایگاه خود نشاندهام و در مکانم قرار داده ام.»^{۲۱}

عکس العمل ها

در برابر دعوت امام رضا علیه السلام پنج گروه را می توان ذکر کرد که هر یک عکس العملی متفاوت با دیگری داشتند. و امام هم در برابر هر یک شیوه ای خاص به کار می برد.

۱- قبول محض و تعبدی

هر چند پیشوایی کودکانه در سن هشت، نه سالگی غیر عادی به نظر می رسید ولی گروه

۲۵

زیادی از شیعیان به دلیل اعتقاد راسخ به الهی بودن انتخاب امام، به آن راضی شدند. مانند محمد بن سنان که گفتیم در برابر امام کاظم علیه السلام قسم خورد که حتماً تسلیم ولایت امام رضا و امام جواد علیهم السلام خواهد شد.

۲- قبول بعد از دستور امام

این دسته نیز امامت جواد الائمه علیهم السلام را پذیرفتند ولی نه به صورت داوطلبانه و خودجوش بلکه بعد از امر و تأکید امام رضا علیه السلام چنین پذیرشی صورت گرفت.

یحیی بن حبیب زبات می‌گوید: «خبر داد مرا کسی که نزد ابی الحسن رضا علیه السلام نشسته بود، که وقتی نزدش رفتند و می‌خواستند برخیزند، فرمود:

’القرأ ابا جعفر فسلّموا علیه و احدثوا به عهداً؛ ابا جعفر (جواد علیه السلام) را ملاقات کنید، به او سلام دهید و پیمان ببندید. وقتی گروه برخاستند امام به سوی من متوجه شد و فرمود: یرحم الله مفضل انه كان یقنع بدون هذا؛ خدا مفضل را رحمت کند که بدون این (دستور) قانع بود.‘^{۲۲}

۳- سکوت

برخی نیز در برابر اعلام امام علیه السلام سکوت می‌کردند اما این که سکوت آن‌ها به معنای تأیید بود یا نه، در روایات به آن اشاره‌ای نشده است که در این موارد باید به سیاق روایت و روح آن توجه کرد حداقل این است

که از اعلام پذیرش این افراد در روایت خبری نیست. مانند محمد نوفلی که می‌گوید «نزد (امام) رضا علیه السلام رفتم و او در منظره‌ی اربق بود. سلام دادم و نشستم و گفتم: فدایت شوم! مردم گمان دارند پدرتان زنده است (او امام آخر بود و شما امام نیستید).

فرمود: دروغ می‌گویند خدا لعنت‌شان کند! اگر زنده بود میراثش تقسیم نمی‌شد و زنانش ازدواج نمی‌کردند. لکن خداوند مرگ را چشاند، همان طور که علی بن ابی طالب علیه السلام چشید. گفتم: مرا چه امر می‌کنی، فرمود: بر تو باد بر محمد پسر من به سوی سرزمینی می‌روم که برگشتی ندارد. به سوی قبری در طوس و دو قبر در بغداد، گفتم: اولی را شناختم ولی دومی چیست فرمود: به زودی خواهی دانست، سپس فرمود: قبر من و هارون چنین خواهد بود سپس دو انگشت را به هم چسباند.^{۲۳}

۴- ابراز شگفتی یا اعتراض

دسته‌ی چهارم مردمی بودند که در برابر این اعلام، ابراز شگفتی می‌کردند و یا به نوعی اعتراض می‌نمودند. در این‌جا امام رو به استدلال می‌آورد و از طرق مختلف دلیل امامت را به آنان توضیح می‌داد و در این قسمت است که امام به تبیین این امر که سن هیچ نقشی در پذیرش امامت ندارد، اشاره

می‌کرد. اینک به چند دسته روایت که در این مورد از امام نقل شده است توجه کنید:

● استدلال به حضرت عیسی علیه السلام

در این دسته از روایات امام علیه السلام موضوع پذیرش امانت الهی از سوی حضرت عیسی را آن هم در چهار سالگی به عنوان دلیل مثلی ذکر می‌کند؛ یعنی، به همان دلیل که او بار امانت را قبول کرد، این هم می‌تواند.

صفوان بن یحیی می‌گوید: «اگر اتفاقی افتاد، چه کنیم؟ حضرت با دستش به ابوجعفر (جواد) علیه السلام اشاره کرد - که رو به رویش ایستاده بود - صفوان می‌گوید: گفتم: فدایت شوم این که کودک سه ساله است؛ فرمود:

و ما یضره ذلك فقد قام عیسی علیه السلام بالحجة و هو ابن ثلاث سنین؛ موضوع سن ضرری به امامت ندارد، عیسی علیه السلام هم حجت شد، در حالی که سه ساله بود.»^{۲۴}

مدتی بعد اب‌الخیرانی در خراسان نزد امام رفت و گفت: «آقای من! اگر اتفاقی افتاد، به چه کسی رجوع کنم؟» فرمود: به ابی جعفر. گویا این مطلب بر پدر خیرانی گران آمد، امام که این مطلب را فهمید، فرمود:

«ان الله تبارك و تعالی بعث عیسی بن مریم رسولاً نبیاً صاحب الشریعة مبتدأة فی اصغر من السن الّذی فیہ ابو جعفر علیه السلام؛ خداوند عیسی علیه السلام را رسول و نبی صاحب

شریعت کرد در حالی که در ابتدا از سن ابوجعفر کوچکتر بود.»^{۲۵}

«محمد بن ابی نصر می‌گوید: من، صفوان بن یحیی و ... نزد امام رضا علیه السلام آمدیم و ابو جعفر که کودکی سه ساله بود خوابیده بود، گفتیم: خدای نکرده اگر اتفاقی روی داد، نمی‌دانیم امام بعد از شما کیست» فرمود: این پسر من. گفتم: او در این سن!

فرمود: ان الله احتج بعیسی بن مریم و هو ابن السنّین و ان الامامة تجری مجری النبوة؛ خداوند با عیسی پسر مریم در دو سالگی احتجاج کرد. و امامت جاری مجرای نبوت است.»^{۲۶}

● امام، قبل از مرگ، امام بعد را می‌بیند

در استدلال دیگر امام به عقبه فرمود: «ان صاحب هذا الامر لا يموت حتى یری خلفه من بعد؛ صاحب امامت نمی‌میرد، مگر این که جانشین بعدی‌اش را ببیند.»^{۲۷}

۵- انکار فرزندی

گروهی هم باشک اندازی کوشیدند اصل این مطالب را که امام جواد پسر امام رضا علیه السلام است، انکار کنند. تفصیل این مطلب را از حسن بن عمار می‌خوانیم: «نزد علی بن جعفر بن محمد در مدینه نشسته بودم. ابو جعفر علیه السلام (امام جواد) وارد مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله شد. علی بن جعفر بدون

۳۸

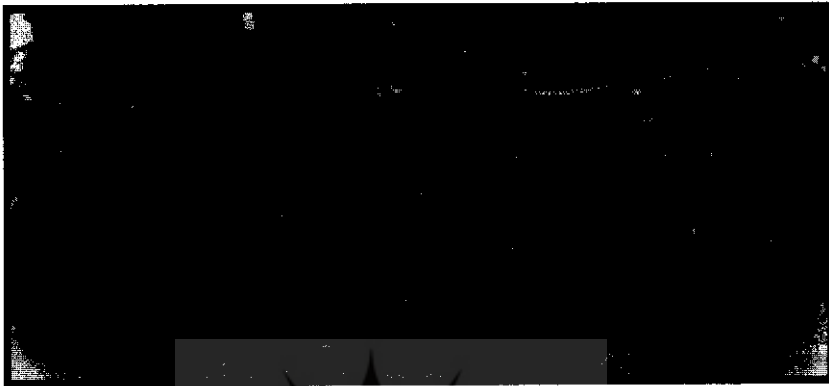
فصل پنجم / شماره ی پنجم

رداء و قبا به سویش شتافت و دست و بازویش را بوسید. ابو جعفر به او گفت: ای عمو بنشین خدا رحمت کند! گفت: آقای من چگونه بنشینم، حال آن که شما ایستاده‌اید؟ به هر حال این گفت و گو پایان یافت و او برگشت. اصحابش گفتند: تو عموی پدرش هستی، تو چرا این گونه رفتار کردی؟ علی بن جعفر گفت: ساکت باشید، وقتی خداوند به این صاحب ریش اهلیت نمی‌دهد و به این جوان می‌دهد (امامت) و در چنین جایگاهی قرار می‌دهد، منکر فضیلت و برتری‌اش شوم؟ به خدا پناه می‌برم از آنچه می‌گویید، من بنده‌ی او هستم. ۲۸

اما سر این گونه رفتار را ابی جعفر در گفت و گویش با حسن ابن حسین بن علی بن حسین فاش می‌کند. او به حسن گفت: «به خدا قسم، خداوند ابوالحسن رضاعی را یاری داد. حسن گفت: آری به خدا. فدایت شوم! برادرانش به او (امام رضا) ظلم کردند، علی بن جعفر گفت: آری به خدا. ما عموهایش هم به او ظلم کردیم. حسن پرسید: چگونه؟ علی بن جعفر گفت: برادرانش و ما (عموهایش) به او (امام رضا) گفتیم: در بین ما هرگز امامی (حائل اللون) نبوده است. امام رضا علیه السلام فرمود: او پسر من است. گفتند: رسول خدا با «قیافه» قضاوت کرد. بین ما و تو هم

همین گونه باشد. فرمود: شما این کار را بکنید ولی من چنین کاری نمی‌کنم. در ضمن او را مطلع نکنید که برای چه دعوتش کرده‌اید و در خانه‌هایتان باشید. وقتی آمدند، ما در بستان نشسته بودیم. عموها، برادران، خواهران امام رضا علیه السلام همه آمده بودند. به امام رضا کلاهی پشمی و لباس باغبانی دادیم و گفتیم: وارد باغ شو. گویا که کارگر باغ هستی. آن‌گاه ابی جعفر (جواد) را آوردند و به قیافه‌شناسان گفتند: این پسر را به پدرش ملحق کنید. قیافه‌شناسان گفتند: این‌جا پدری ندارد. این عموی پدر پدرش، این عموی پدرش، این هم عمداش است. اگر هم پدری این‌جا داشته باشد، صاحب بستان (کارگر باغ) است. راه رفتن هر دو مثل هم است. وقتی ابوالحسن رضاعی آمد، گفتند: این پدرش است.

علی بن جعفر می‌گوید: برخاستم و دهان حضرت را بوسیدم (چنان که آب دهانش به لبم خورد). سپس گفتم: اشهد أنك امامی عندا... امام رضا گریست پس به من گفت: یا عم! الم تسمع ابی و هو یقول: قال رسول الله صلی الله علیه و آله بابی ابن خیرة الإمء النویة الطیبة الفم...! ای عموا شنیدی که پدرم فرمود: رسول خدا فرمود: پدرم فدای پسر کنیز برگزیده نویبه که پاکیزه دهان... است. و

من (علی بن جعفر) گفتم: راست می‌گویی. فدایت شوم.^{۲۹}
طبعاً امام بعدی هستم).^{۳۰}
۲- کرامت:

امام جواد و موضوع سن

علاوه بر امام رضا، امام جواد علیه السلام نیز با خیل مردمی که به دلیل سن کم او به حیرت افتاده بودند، رو به رو می‌شد که البته او نیز با روش‌های مختلف به پاسخگویی و زدودن شبهات و ذهنیات می‌پرداخت. ما به طور خلاصه به برخی موارد اشاره می‌کنیم:

۱- تنها وارث:

محمد بن عیسی می‌گوید: «نزد ابی جعفر ثانی (امام جواد) رفتم، در برخی امور با من مناظره کرد و دست آخر فرمود: یا ابا علی ارتفع الشک، ما لأبی غیری؛

ای ابا علی، شک خود را برطرف کن، برای پدرم غیر از من نیست (من تنها وارث و

امام از این طریق نیز برتری و فضیلت خود را می‌نمایاند که برای اهل علم و بزرگان دلیل دیگر بر امامتش بود.

محمد بن سنان می‌گوید: «از درد چشم به امام رضا علیه السلام شکایت کردم. کاغذی خواست و به ابی جعفر علیه السلام نامه‌ای نوشت. آن را به خادم داد و از من خواست با او بروم و مطلب را اکتان کنم. وقتی رسیدیم خادم نوشته را باز کرد و رو به روی ابا جعفر قرار داد. او به کتاب نگاه کرد. آن‌گاه سر به آسمان برداشت و مطلبی فرمود: چند بار این کار را کرد و هر دردی در چشمم بود از بین رفت...»^{۳۱}

۳- علم خدایی:

بعد از شهادت امام رضا علیه السلام عده‌ای از

۴۰

سؤال پنجم / شماره پنجم

شیعیان از شهرهای دیگر برای شناختن امام بعد به مدینه آمدند. آن‌ها را به صریا، قریه‌ای که امام کاظم علیه السلام در نزدیکی مدینه تأسیس کرده بود، راهنمایی کردند. آنجا عبدالله بن موسی فرزند امام کاظم علیه السلام خودنمایی می‌کرد ولی از پاسخ دادن به سؤالات مردم ناتوان بود. زمانی که عبدا... پاسخ‌های غلط داد، ابو جعفر یعنی، امام جواد علیه السلام وارد شد در حالی که هشت ساله شده بود. همه به سوی او رفتند و او به مردم سلام داد. عبدا... بن موسی هم از جای خود برخاست و ابو جعفر به این ترتیب در صدر مجلس جای گرفت. آن‌گاه فرمود: بپرسید، خدا رحمت‌تان کند. آن‌گاه سؤالاتی پرسیدند از جمله کسی پرسید: اگر مردی زنش را به عدد ستارگان آسمان طلاق داد چه کند؟ امام فرمود: آیا قرآن خوانده‌ای؟ گفت: بله، فرمود: سوره‌ی طلاق را بخوان تا قول خداوند که فرمود: ﴿وَأَقِمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ﴾. ای مرد! طلاق صورت نمی‌گیرد مگر به پنج چیز: شهادت دو شاهد عادل، وقوع طلاق در حالت پاکی از عادت ماهیانه، عدم آمیزش در آن پاکی، وقوع طلاق به قصد جدی. ای مرد! آیا در قرآن عدد نجوم سماء می‌بینی؟ گفت نه.»^{۳۲}

۴- استدلال قرآنی:

علی بن اسباط می‌گوید: «امام جواد علیه السلام به طرف من آمد. من سرپای او را نگاه می‌کردم که وقتی برگشتم برای دوستان اندام و وضع او را توصیف کنم. من در همین افکار بودم که امام نشست و فرمود: ای علی! همانا خداوند درباره‌ی امامت حجت آورده همان طور که درباره‌ی نبوت حجت آورده و فرموده: و آتیناه الحکم صبیئاً؛ در کودکی به او حکمت دادیم. و فرموده:

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ؛ چون به حد توان رسید، و فرموده و بلغ اربعین سنه؛ چون به چهل سالگی رسید، پس رواست در کودکی حکم امامت داده شود. همان طور که رواست در چهل سالگی به او حکم داده شود.»^{۳۳}

۵- تفاوت دو مقوله‌ی امامت و کودکی:

دایه‌ی ابی جعفر روزی به او گفت: «تورا در فکر می‌بینم، گویا پیرمردی شده‌ای؟ فرمود: عیسی بن مریم در کودکی مریض شد. به مادرش آن چیزهایی را که موجب معالجه می‌شد، توضیح داد، او تهیه کرد. ولی موقع خوردن، عیسی گریه کرد. مادرش گفت: من با آنچه تو یاد دادی معالجه‌ات می‌کنم، آن وقت گریه می‌کنی؟

فرمود: الحکم حکم النبوة والخلقه خلقه الصبیان؛

حکم، حکم نبوت است اما بدن و

خلقت من خلقت کودکان است.^{۳۴} یعنی، دو موضوع کاملاً متفاوت هستند. کودکی من به خلقت طبیعی مربوط است لذا درد می کشم و گریه می کنم اما رسالت من امری الهی است و حساب آن دو جداست.

و بدین گونه حضرت به استبعاد امامت در کودکی پاسخ گفت.

پی نوشت ها:

- ۱- بقره/ ۱۵۱، آل عمران/ ۱۶۴، جمعه/ ۲، نحل/ ۴۴ و ۶۴ احزاب/ ۲۱، حشر/ ۷.
- ۲- الفدیر، ج ۵، ص ۲۰۸ به بعد نام هفتصد جاعل حدیث را که برخی بیش از صدهزار حدیث جعل کرده اند، آورده است.
- ۳- بقره/ ۱۲۴.
- ۴- احزاب/ ۳۳.
- ۵- غایة المرام، ص ۲۸۷-۲۹۳.
- ۶- همان، ج ۶، ص ۲۹۳.
- ۷- همان، ج ۳، ص ۲۶۵.
- ۸- مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۲۲۶.
- ۹- اصول کافی، کتاب الحجة، صص ۲۶۴ و ۲۷۰.
- ۱۰- اصول کافی، ج ۱، ص ۲۵۷. در این بخش از آموزش عقاید. استاد محمدتقی مصباح یزدی سود بردیم.
- ۱۱- نسا/ ۵۹.
- ۱۲- اثبات الهداة، ج ۳، ص ۱۲۳ و بنایع المودّة، ص ۴۹۴.
- ۱۳- اصول کافی، ج ۱، ص ۳۲۳.
- ۱۴- عیون الاخبار، ج ۱، ص ۳۲؛ غیبة شیخ طوسی، ص ۲۴ به نوع دیگر و مختصر.
- ۱۵- ملل و نحل، ص ۹۶.
- ۱۶- اعلام الوری، طبرسی.
- ۱۷- رجال کشی، ص ۴۶۳.
- ۱۸- اصول کافی، ج ۱، ص ۳۲۱.

۱۹- بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۳۵.

۲۰- همان.

۲۱- کافی، ج ۱، ص ۳۲۱. نشان امامت در کتف (کافی، ج ۱، ص ۳۲۱) لم یلد مولود اعظم بركة علی شیعنا مثله (همان) هو مولی ابی جعفر (همان) ابوجعفر و حسین و خلیفتی فی اهلی من بعدی (روضة الواعظین ۲۰۳) یابی انت و امی انت لها (امامة) (اثبات الوصیة: ص ۲۱۱).

۲۲- اصول کافی، ج ۱، ص ۱۳۲۰؛ رجال کشی، ص ۲۷۷

و روضة الواعظین، ص ۲۰۳.

۲۳- عیون الاخبار، ج ۲، ص ۲۱۶.

۲۴- کافی، ج ۱، ص ۳۲۱.

۲۵- کافی، ج ۱، ص ۳۲۲ و برای موارد مشابه به روضة الواعظین، ص ۲۰۳ رجوع کنید. و نمونه‌ی دیگر دلایل الامامة طبری، ص ۲۰۴.

۲۶- اثبات الوصیة، ص ۲۱۲؛ بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۳۵.

۲۷- بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۳۵.

۲۸- کافی، ج ۱، ص ۳۲۲.

۲۹- همان، ج ۱، ص ۳۲۲ و ارشاد، ص ۲۹۷.

۳۰- همان، ج ۱، ص ۳۲۰.

۳۱- رجال کشی، ص ۴۸۷.

۳۲- مناقب ابن شهر آشوب، ج ۲، ص ۴۲۹؛ بحارالانوار، ج ۵۰، صص ۹۱ و ۹۰. در مورد مردی که با مادّه الاغی درآمیخته بود، عبدا... گفت: دستش قطع و به او حد بزنند و یک سال تبعید کنند. در مورد طلاق به تعداد ستاره‌ها هم گفت: همسرش از او جدا می شود مانند

جدایی برج جوزا و عقاب تیزبال از زمین. امام فرمود:

آن مرد به کمتر از حدّ شلاق زده می شود. و قیمت الاغ را از او می گیرند و سوار شدن او به آن و بیجه آن حرام می شود و آن حیوان را رها می کنند تا در بیابان بمیرد.

آن گاه فرمود: اگر مردی قبر زنی را بشکافد و کفنش را بدزدد و به او تجاوز کند، دستش به سرقت قطع، به

خودش جهت زناحد، عزب باشد تبعید و اگر زن داشت کشته یا سنگسار می شود...

۳۳- اصول کافی، ج ۱، صص ۳۱۵ و ۴۱۳؛ اعلام الوری، صص ۳۵۰ و ۳۴۹ و...؛ اثبات الوصیة، ص ۲۱۱.

۳۴- اثبات الوصیة، ۲۱۲.

۴۱

امامت جواد الاثمه علیه السلام با نگرشی بر مسأله‌ی ارتباط امامت و بلوغ جسمی